

Unai Elorriaga Novel·lista basc

“Tres novel·les ja fan una obra”

A *'Vredaman' (La Magrana)*, Unai Elorriaga encreua quatre històries de personatges peculiars i entranyables ●

Text: Francesc Bombí-Vilaseca ● Foto: Miquel Anglarill

Aquesta és la seva tercera novel·la, però fins ara no s'atrevia a dir que era escriptor...

Em feia certa vergonya, però el tercer ja és un pas més endavant. I penses: Juan Rulfo només va escriure dos llibres i és un dels millors escriptors de Mèxic i del món. Quants en va escriure Kafka? Pocs... Tres novel·les ja fan una obra, i a més només visc d'això.

El primer que deuen preguntar-se molts lectors és què significa 'Vredaman'... És una presa de pèl?

Al Quixot cada capítol té un títol explicatiu. N'hi ha un que diu: *Donde se cuenta lo que en él se verá*. Això és un títol com Déu mana! Cervantes ja deuria estar fart de posar títols i va decidir jugar una mica. Per a mi també és un joc, i al cap i a la fi el títol serveix per cridar l'atenció. Hi poses *Vredaman* i la gent no sap si és castellà, euskera o bielorus. Provoques curiositat i fas que s'hi apropin i llegeixin la contracoberta.

Però 'Vredaman' ja existia abans d'escriure aquest llibre...

Sí, però és un joc una mica complicat, i per això no ho explico gaire. Abans de començar a escriure cap novel·la em vaig inventar un escriptor que es deia E.H. Berregor, el meu escriptor ideal. Quan et pregunten quin és el teu escriptor preferit, tu en dius un, però sempre hi ha coses d'ell que no t'agraden, que no t'acaben de convèncer. I em vaig dir: "Vull un escriptor que m'agradi del tot". I me'l vaig inventar i en vaig escriure una biografia i tot. El darrer paràgraf deia que E.H. Berregor va guanyar el premi nacional de literatura del seu país i va anar-lo a recollir amb bicicleta. I dos anys després el vaig guanyar jo...

I el va anar a buscar en bicicleta?

No, perquè era a València i m'hi hauria d'haver portat Indurain remolcat! [Riu.] Al meu primer llibre, en un moment es parla de Borges i també hi faig sortir una petita referència a E.H. Berregor. Al segon llibre ja hi surt

com a protagonista, ja és un home que va escriure un llibre; del manuscrit algú n'hi va robar un passatge, i ell diu que no el tornarà a escriure i que el llibre sortirà així, amb un buit, perquè el passatge robat per a ell ja era perfecte. Aquell llibre es deia *Vredaman*, que és com jo ja pensava que s'hauria de dir el meu tercer llibre, i en aquest hi ha precisament un espai buit, on encaixa perfectament el que surt a *El pelo de Van't Hoff*. Es pot llegir *Vredaman* perfectament sense saber-ho, però té gràcia. Són jocs per divertir-me i si algú se n'adona també pot disfrutar. De vegades et pregunten per què escrius i sembla que hakis

d'explicar un univers, una filosofia. A un jugador de futbol no li pregunten per què hi juga ni per què va començar, oi? Vaig començar a escriure perquè em diverteixo. Esclar que a més de divertir-me vull arribar a la gent, sorprendre, parlar de coses molt essencials per poder entendre-les.

¿Creu que el fet que vostè pugui guanyar-se la vida exclusivament com a escriptor pot esperonar altres autors en euskera?

Igual que nosaltres, la meva generació, vam tenir Atxaga, altres poden tenir-me a mi d'exemple, sí, però no me'n sento responsable. Si algú vol seguir-me, per ell farà.

Humor blanc, mirada profunda

Quan Unai Elorriaga (Bilbao, 1973) va publicar el seu primer llibre, *Un tramvia a SP*, no les tenia totes: després d'anys de presentar-la a concursos que no guanyava, estava tip que li diguessin que el que escrivia era molt estrany. Però potser per aquesta estranyesa va guanyar inesperadament el Premio Nacional de literatura, cosa que el va convertir automàticament en un autor traduïble, i aquell primer llibre va arribar als lectors espanyols amb Alfaguara i als catalans amb Proa.

L'editorial espanyola va seguir apostant per ell amb *El pelo de Van't Hoff*, que no es va traduir al català. En la tercera entrega de la seva obra, *Vredaman* (La Magrana i Alfaguara), teixeix quatre històries que s'encreuen, íntimament extraordinàries però sovint en el terreny de la versemblança, amb un humor surrealista i crític: "L'humor pot ser blanc i no transcendir, però a mi m'agrada que a més hi hagi una mica d'ironia i crítica, i de vegades es barregen les coses".

“A un futbolista no li pregunten per què juga a futbol ni per què va començar a fer-ho, oi? Jo vaig començar a escriure perquè em diverteixo”

Com a escriptor en euskera se sent limitat en les traduccions?

Aquesta és la primera novel·la que he escrit sabent que es traduiria, les dues anteriors les vaig escriure convençut que només les llegirien lectors en euskera. Creia que no, però sí que influeix, perquè a *Vredaman* he vist que moltes vegades em plantejava quina podia ser la traducció d'algunes coses al castellà, ja mentre l'escrivia...

De què se sent més satisfet, a part del títol?

Ara mateix el canviaria, el títol, i fins i tot ho vaig intentar... Potser del que més satisfet em sento és de l'homenatge que hi he fet al meu pare i a la meua família en general. A la meua cosina, la cosina del nen que surt al llibre, l'hi vaig enviar, és dels pocs de la família que han marxat del poble i viu a Reus. Em va dir que se l'havia llegit en una tarda però que no m'havia pogut trucar perquè estava plorant d'emoció. Potser només per això ja ha valgut la pena escriure el llibre.

¿El pare que a la novel·la es mor és el seu, també?

Sí, es va morir quan jo tenia nou anys. Per a mi llavors era gran, però només tenia 52 anys quan va morir de càncer. Quan vaig acabar la novel·la, vaig agafar la seva foto i li vaig dir: "Es per a tu, aquest llibre".

Parlem-ne

Joan Solà

Deixadesa perillosa

Malgrat que hi ha veritables legions d'assessors lingüístics per tot arreu, s'observa ben sovint en qualsevol indret un missatge que caldria qualificar d'escandalós si tenim en compte que representa la negació més absoluta de la feina diària d'aquests assessors i, cosa encara més greu, de tots els professors que, amb una paciència de monjo, intenten ensenyar les beceroles de la llengua a una canalla i una joventut que no semblen gaire sensibles a aquestes qüestions. Avui retrauré només casos més o menys oficials: produïts per organismes públics o que afecten espais públics.

Al camp de futbol de l'Àliga, a la Vall d'Hebron de Barcelona, hi ha des de fa anys un enorme cartell fix que anuncia: "Escola de futbol C.E. Europa". La paraula anglesa *football* és plana però la vocal de la segona síl·laba és una *o* oberta i llarga. L'adaptació catalana d'aquesta paraula va ser des de l'origen *futbol*, aguda i amb la *o* oberta, i representa una adaptació meravellosament sàvia, perquè resulta que per conservar les característiques de la paraula és més important el timbre de la dita *o* oberta que no pas l'accent. Fins avui la llengua s'ha mantingut fidel a la forma. Avui, però, ja hi ha molta gent que castellanitza el mot, i només ens faltava aquest rètol de grans dimensions que dóna a la ronda de Dalt.

No fa gaire, la TV donava la notícia que la Telefònica prepara al terme de la Roca del Vallès una universitat per formar quadres de l'entitat. Serà la primera institució mundial d'aquest tipus i sembla que acollirà persones d'arreu. Tot seguit la TV ensenyava l'indret on es construïran els edificis, i es va veure una carretera amb un rètol nou, llampant i de mides molt considerables on hi deia literalment: *Parc de Belloch*, així, amb un *Belloch* increïble, com una bufetada, en lloc del correcte i oficial *Bell-loc*.

Fa mesos que Catalunya Ràdio emet, cada dia, una publicitat de Volkswagen que diu així: "Estudiaves Dret i et vas convertir en el campió del *mentider* del bar de la Facultat". Una altra bufetada impune i repetida com la gota malaia. No desconec pas les dificultats del món de la publicitat pel que fa a l'ús del català, però és literalment vergonyós i escandalós que repetidament hàgim de suportar una barbaritat d'aquesta naturalesa. El que es construeix per un cantó, l'esforç dels locutors i els assessors de l'emissora, es destrueix implacablement per l'altre.

A la plaça *Gal·la Placídia* de Barcelona s'hi construeix actualment un mercat municipal provisional perquè s'han de fer obres al veí Mercat de la Llibertat de Gràcia. Pels carrers del voltant hi ha rètols oficials que indiquen que el lateral de la *Plaça Gala Placídia* està tallat al trànsit; així, amb dues faltes enormes d'ortografia, amb lletres ofensives de mida grossa.

I no passa res. Tot continua així, mesos i mesos i anys, erosionant i humiliant una comunitat que ha acabat callant i empasant-se la saliva, sovint ja sense ni percebre la calamitat que cada dia s'escampa més.